

Ryszard Żelichowski*

CZWÓRKA Z WYSZEHRADU. DUCHY CZY DEMONY?

DOI: 10.26399/meip.2(61).2018.27/r.zelichowski

WPROWADZENIE

W połowie kwietnia 2018 roku na rynku czytelniczym państw obszaru języka niderlandzkiego ukazała się pierwsza monografia naukowa autorstwa Ivo van de Wijdevena zatytułowana *Duchy Wyszehradu. Nieznana historia Polski, Węgier, Czech i Słowacji*, poświęcona Grupie Wyszehradzkiej¹. Niemal równocześnie, bo na początku maja tego roku w Uczelni Łazarskiego odbyła się międzynarodowa konferencja zatytułowana „Miejsce i rola Państw Grupy Wyszehradzkiej w Unii Europejskiej”². Uczestnictwo w tej konferencji oraz lektura książki skłoniła mnie do bliższego spojrzenia na tę tematykę, tym razem oczami zagranicznego czytelnika, zwłaszcza z bliskiego mi badawczo obszaru językowego. Informacje uzyskane na konferencji pozwoliły mi przedstawić najnowsze stanowiska rządów reprezentowane przez dyplomatów państw Grupy Wyszehradzkiej. Z konfrontacji tych obu źródeł rodzi się interesujący i aktualny obraz państw Europy Środkowej, widziany oczami autora zagranicznego i stron zainteresowanych.

---

* Ryszard Żelichowski – prof. zw. dr hab., Zakład Europeistyki, Instytut Studiów Politycznych PAN, rzeli@isppan.waw.pl

¹ I. van de Wijdeven, *De spoken van Visegrád, De onbekendegeschiedenis van Polen, Hongarije, Tsjechië en Slowakije*, Unieboek, Het Spectrum, Houten 2018, s. 288.

² *Place and Role of the Visegrad Group in the European Union*, organizatorzy: Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce Centrum Naukowe Uczelni Łazarskiego i Instytut Studiów Politycznych PAN, Uczelnia Łazarskiego, Warszawa 10 maja 2018 r.

1. INFORMACYJNA LUKA

Przygotowując się do napisania tego tekstu, tradycyjnie rozpocząłem od wyszukiwarki firmy Google, aby uzyskać informację o popularności hasła Grupa Wyszehradzka w tej światowej sieci. I tu spotkała mnie pierwsza niespodzianka. Hasło to opracowane jest w językach angielskim, francuskim, niemieckim i ... luksemburskim. Zatem częściowo w językach państw Unii Luksemburskiej, ale bez wersji niderlandzkiej³. Jak wiadomo, językiem tym posługuje się w Europie ponad 17 milionów mieszkańców Królestwa Niderlandów i ponad 7 milionów obywateli Królestwa Belgii zamieszkujących niderlandzkojęzyczny Region Flandrii⁴. W dalszych poszukiwaniach konieczna okazała się znajomość tego języka. Po wpisaniu hasła „De Visegrádgroep of Visegrád 4” (Grupa Wyszehradzka lub Wyszehrad 4) możliwe stało się zapoznanie z podstawowymi informacjami na ten temat⁵. Autorzy hasła w języku niderlandzkim odsyłają do oficjalnej strony Grupy Wyszehradzkiej, ale brak jest linku do języka autorów tekstu⁶. Można założyć, że przyjęli oni słuszne założenie, że mieszkańcy tego obszaru językowego posługują się językami obcymi w takim stopniu, że nie jest to konieczne.

Dalsze poszukiwania wywołały kolejne zdziwienie. Na oficjalnej stronie Ministerstwa Spraw Zagranicznych Królestwa Niderlandów pod hasłem Grupa Wyszehradzka (Visegradgroep) znajduje się lakoniczna notatka tej treści:

„W 1991 roku Węgry, Polska, Czechi i Słowacja zawarły partnerstwo w węgierskim mieście Visegrad, aby wzmocnić stabilność Europy Środkowej i wspólnie przygotować kandydatury do Unii Europejskiej. Wciąż działa jako platforma przygotowawcza do podejmowania decyzji w UE przez członków grupy”⁷.

³ https://pl.wikipedia.org/wiki/Grupa_Wyszehradzka, strony w j. angielskim, francuskim, niemieckim i luksemburskim [dostęp: 14.05.2018].

⁴ Zob. np. R. Żelichowski, *Belgia i Niderlandy*, [w:] *Uchodźcy w Europie. Uwarunkowania, istota, następstwa*, K.A. Wojtaszczyk, J. Szymańska (red.), Instytut Europeistyki, Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2016, s. 460 i 479.

⁵ De Visegrádgroep of Visegrád 4, <https://nl.wikipedia.org/wiki/Visegrádgroep> [dostęp: 14.05.2018]. Wszystkie tłumaczenia autora.

⁶ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Visegrádgroep> odsyła do oficjalnej strony <http://www.visegradgroup.eu/> [dostęp: 14.05.2018].

⁷ <https://www.ensie.nl/minbuza/visegrad-groep> [dostęp: 14.05.2018].

Nieco więcej informacji zawiera strona zatytułowana Europa Nu (Europa teraz) publikowana pod auspicjami Parlamentarnego Centrum Dokumentacji Uniwersytetu w Lejdzie (Parlementair Documentatie Centrum, PDC)⁸ i przy współpracy z Instytutem Monteskiusza (Montesquieu Instituut)⁹. Ten ostatni jest wielofunkcyjnym instytutem badawczo-edukacyjnym w zakresie porównawczej historii parlamentarnej i rozwoju konstytucyjnego w Europie.

„Instytut nosi imię Charlesa Montesquieu i (1689–1755), francuskiego filozofa i założyciela doktryny podziału władzy ustawodawczej, wykonawczej i sędziowskiej (Trias Politica) na różne równoważące organy państwowe”¹⁰

– podają autorzy strony. Przypominają też, że:

„Nazwa i lokalizacja Visegrad odnosi się do historycznej konferencji Wyszehradzkiej w roku 1335. Podczas tej konferencji monarchowie z Europy Środkowej spotykali się, aby rozwiązać międzynarodowe problemy. Konferencja stała się inspiracją dla obecnej Grupy Wyszehradzkiej, która po upadku komunizmu zaczęła zapewniać pokojowe rozwiązania historycznych konfliktów w Europie Środkowej. Ponadto grupa została utworzona w celu wykorzenienia komunizmu, szerzenia demokracji i wierzenia, że współpraca pomoże im lepiej zintegrować się z Europą”¹¹.

Dalej autorzy informują, że w ramach Grupy Wyszehradzkiej istnieje fundusz Wyszehradzki, który powstał w 2000 roku. Celem funduszu jest promowanie wspólnej tożsamości między krajami wyszehradzkimi i wzajemne kontakty różnych narodowości. Ponadto Fundusz ten stymuluje kulturę, naukę, edukację, sztukę, turystykę i młodzież między innymi poprzez stypendia. Zarządza nim rotacyjnie dyrektor, co trzy lata z innego państwa Czwórki. W sprawie szczegółowych informacji znajdują się odesłania do strony Grupy i Funduszu w języku angielskim¹².

Trzeba też odnotować inicjatywę E.J. Brona, który publikuje tłumaczenia na język niderlandzki tekstów dotyczących tej Grupy w zbiorze pod tytułem *Zebrane tłumaczenia E.J. Brona* [Verzameldevertalingen van E.J. Bron]¹³. Kieruje się on nieco niejasną dewizą:

⁸ https://www.pdc.nl/ons_profiel [dostęp: 14.05.2018].

⁹ <https://www.montesquieu-instituut.nl/> [dostęp: 14.05.2018].

¹⁰ https://www.europa-nu.nl/id/vjx1g0r7dewz/visegrad_groep?v=1&ctx=vjx1g0r7dewz [dostęp: 14.05.2018].

¹¹ *Ibidem*.

¹² Website van de Visegrad-groep (*English*); Website van het Visegrad-fonds (*English*).

¹³ Znajdują się tam m.in. następujące teksty: <https://ejbron.wordpress.com/2018/01/28/visegrad-groep-wij-willen-geen-immigratielanden-woorden/>; <https://ejbron.wordpress.com/2016/11/26/immigratie-in-europa-visegrad-groep-geeft-niet-toe-aan-de-eisen-van-brussel/>

„Za wolność słowa, przeciwko islamizacji Europy, przeciwko ZSRS, przeciwko mainstreamowi, za zachowanie zachodnich wartości i tradycji oraz za Izrael”¹⁴.

XanderNieuws (protestanckie? religijne forum), kładzie nacisk na anty-brukselskie ostrze Grupy Wyszehradzkiej.

„Grupa Wyszehradzka pokazuje zaciśniętą wspólnie pięść przeciwko imigracji i superpaństwowi Brukseli”¹⁵

– piszą na swojej stronie autorzy tej strony.

Interesujące są inicjatywy niderlandzkojęzyczne obywateli państw wyszehradzkich. Na przykład strona zatytułowana Polskie Wiadomości (Polenieuw.nl). Jak informują jej redaktorzy, jest to:

„Największy polski niderlandzkojęzyczny portal, który przynosi wam codzienne wiadomości z Polski”¹⁶.

O sobie zaś piszą, że są niezależną częścią grupy Polenforum.nl., który w kwietniu 2012 r. jako zespół Polenforum.nl postanowił zamieszczać na własnej stronie „w miarę możliwości niezależnie” i na zasadach non-profit informacje o Polsce i wzajemnych stosunkach.

„Codziennie proponujemy wam wiadomości o Polsce i z Polski, o polskiej kulturze, historii Polski, polityce polskiego rządu, polskim sporcie, informacje turystyczne, kiedy chcesz pojechać do Polski, informacje biznesowe dotyczące Polski i kim są nasi polscy bracia i siostry”¹⁷.

Strona zawiera dość obszerne archiwum na temat Grupy Wyszehradzkiej i jej działaniach w kontekście Unii Europejskiej.

Taką samą rolę chcą spełniać słowackie (?) Novini.nl.

¹⁴ J.E. Bron, *Voorvrijheid van meningsuiting, tegen de islamisering van Europa, tegen de EUSSR, tegen de mainstream, voorhetbehoud van westersewaarden en tradities en pro-Israël*. <https://ejbron.wordpress.com/> [dostęp: 14.05.2018].

¹⁵ *VisegradgroepvormtgezamenlijkevuisttegenBrusselseimmigratie en superstaat*, Xander 02-02-2018 14:27 – in *AlgemeenNieuws, Christendom, EU, Immigratie, Islam & Terreur, Maatschappij, NWO-Complot, Rusland*, <http://xandernieuws.punt.nl/content/2018/02/Visegrad-groep-vormt-gezamenlijke-vuist-tegen-Brusselse-immigratie-en-superstaat> [dostęp: 14.05.2018].

¹⁶ Ostatni post: *Visegrad Groep belooft 35 miljoen euro om Italię te helpen*, 14 december 2017, <https://www.polennieuws.nl/tag/visegrad-groep/>. Inne materiały na tej samej kolumnie, np. <https://www.polennieuws.nl/2017/06/visegrad-groep-benelux-leiders-debatteren-toekomst-eu-en-migratie/> [dostęp: 14.05.2018].

¹⁷ https://www.polennieuws.nl/informatie/about_us/ [dostęp: 14.05.2018].

„W Novini wierzymy w niezależne myślenie. Dlatego dostarczamy wiadomości i ich tło z niezbędnym profesjonalizmem i dystansem. W ten sposób możemy dojść do przemyślnych ocen. Novini to prywatna inicjatywa i nie jest związana z żadną organizacją. Wszyscy nasi redaktorzy to wolontariusze, którzy piszą dla Novini w wolnym czasie. Redakcją kieruje Geert Kraaijeveld i Jonathan van Tongeren (redaktor naczelny)”¹⁸.

Tylko tyle i aż tyle.

Praca Ivo van de Wijdevena wnosi nową jakość do wiedzy czytelników obszaru niderlandzkojęzycznego. Poniżej omówię jej treść i cele stawiane sobie przez jej autora.

2. DUCHY WYSZEHRADU

Autor Ivo van de Wijdeven, który nadał swojej pracy nieco intrygujący tytuł *Duchy Wyszehradu. Nieznana historia Polski, Węgier, Czech i Słowacji*, jest historykiem i analitykiem politycznym w Ministerstwie Spraw Ogólnych. Publikuje artykuły w takich mediach, jak „De Correspondent”, „Historisch-Nieuwsblad”, „History Magazine” i „ClingendaelSpectator”. W 2016 roku ukazała się jego książka pod tytułem *Szorstkie krańce Europy (De rafelranden van Europa)* o historii europejskich granic.

Książka *Duchy Wyszehradu...* składa się z trzech rozdziałów merytorycznych, wstępu i zakończenia, a także, co należy podkreślić, uzasadnienia dla przyjętej pisowni terminów geograficznych i historycznych oraz zawiera osiem map Europy Środkowo-Wschodniej (po zjeździe w Wyszehradzie w 1335 roku; okresu świetności Unii Polsko-Litewskiej ok. 1618 roku; Europy w przededniu pierwszej wojny światowej; Europy lat 1918–1923; Europy w przededniu wielkiego kryzysu światowego w 1929 roku; po konferencji w Monachium w 1938 roku, przed atakiem Niemiec na Związek Sowiecki w 1941 roku i terytoriów Wyszehradzkiej Czwórki w 2018 roku).

Tekst zamieszczony na skrzydełku książki informuje zwięźle, jaką wiedzę autor pragnie przekazać swoim czytelnikom. „Cztery państwa środkowoeuropejskie: Polska, Węgry, Czechy i Słowacja są połączone w grupie Wyszehradzkiej, której nazwa odnosi się do konferencji z XIV wieku. Po upadku żelaznej kurtyny zostały one przyjęte z otwartymi ramionami w UE, ale teraz są często postrzegane jako państwa rzucające jej kłody pod nogi.

Węgierski premier Orbán i jego koledzy z Wyszehradu mają zupełnie inne plany na przyszłość niż Merkel i Macron. Istnieje realne niebezpieczeństwo,

¹⁸ <http://www.novini.nl/babis-relativeert-belang-visegrad-groep/> [dostęp: 14.05.2018].

że grupa Wyszehradzka coraz mniej będzie przestrzegać europejskich zasad, norm i wartości.

Państwa tworzące Visegrád-4 zdają się zapominać, że jako będąc członkiem klubu piłkarskiego trzeba również liczyć się pracą w barze. Czyniąc inaczej naruszają fundamenty Unii Europejskiej.

Książka *Duchy Wyszehradu* opisuje burzliwe wydarzenia w Polsce, na Węgrzech i w Czechosłowacji między pierwszą a drugą wojną światową. To historia, która jest praktycznie zapomniana w Europie Zachodniej, była bowiem stłumiona przez czas komunizmu, ale w państwach tych nie została ona także „przepracowana” i stanowi podstawę dla obecnego myślenia o przyszłości¹⁹.

Cytowane fragmenty tekstu, wybrane przez autora i zapewne przez wydawnictwo, przekonują mnie, że bardziej adekwatne tłumaczenie tytułu książki byłoby *Demony Wyszehradu*. Czy rzeczywiście? Czy autor z Niderlandów dostrzega jedynie zagrożenie dla Unii Europejskiej ze strony nowych państw członkowskich? Czy taki jest wydźwięk tej książki?

Zatem duchy czy demony? Na tak postawione pytania postaram się odpowiedzieć na dalszych stronach tego tekstu.

*

Jak wspomniałem, książka składa się z trzech rozdziałów merytorycznych. Pierwszy poświęcony jest Polsce, drugi Węgrom i trzeci Czechosłowacji. Taki porządek w zasadzie nie budzi wątpliwości. Autor przypomina w kilku słowach pierwszy zjazd w Wyszehradzie i pisze, że węgierskiego króla Karola Andegaweńskiego²⁰, polskiego króla Kazimierza III Wielkiego²¹ i króla Czech Jana Luksemburczyka²² połączyła wspólna myśl o pokojowej i stabilnej Europie Środkowej. W listopadzie w 1335 roku Kazimierz III i Jan Luksemburczyk przybyli ze swoimi świtami od węgierskiego zamku w Wyszehradzie, miejsca zamieszkania króla Karola Andegaweńskiego, „aby porozmawiać

¹⁹ I. van de Wijdeven, *Duchy Wyszehradu...*, *op. cit.*

²⁰ Karol Robert, Karol I Robert (węg. *I. Károly, KárolyRóbert, 1288–1342*). Pierwszy z Andegawenów, rodów rządzących w Hrabstwie Andegawenii (fr. *Anjou*) – krainy w zachodniej Francji na tronie węgierskim.

²¹ Kazimierz III Wielki (1310–1370), najmłodszy syn Władysława Łokietka i Jadwigi Bolesławówny, król Polski w latach 1333–1370, ostatni monarcha z dynastii Piastów na tronie polskim.

²² Jan I Luksemburski, Jan Ślepy (cz. *Jan Lucemburský*, niem. *Johann von Luxemburg, 1296–1346*, zginął w bitwie pod Crecy), cesarz rzymski narodu niemieckiego, od 1309 r. hrabia Luksemburga, od 1310 r. król Czech, w latach 1310–1335 tytułarny król Polski.

o politycznej i gospodarczej współpracy pomiędzy ich królestwami”²³. Celem pierwszego zjazdu z 1335 roku było rozstrzygnięcie losu zagarniętego przez Zakon Krzyżacki Pomorza Gdańskiego i Kujaw oraz sporu między Janem Luksemburskim i Kazimierzem Wielkim o koronę polską. W wyniku nierozstrzygniętej ostatecznie bitwy pod Płowcami w 1331 roku Władysław Łokietek zwrócił się do papieża o wyznaczenie arbitrów w tej sprawie. Zostali nimi władcy Czech i Węgier, ale Łokietek zmarł w 1333 roku i wyroku arbitrażowego nie doczekał. W 1335 roku jego syn Kazimierz III w Wyszehradzie wysłuchał wyroku, na mocy którego Zakon miał zatrzymać Pomorze i ziemię chełmińską, a zwrócić Polsce Kujawy i ziemię dobrzyńską. W przypadku sporu o koronę Jan Luksemburski zażądał od Kazimierza III odstępnego w wysokości 20 000 kop groszy praskich. Kazimierz postawione warunki zaakceptował, stając się niekwestionowanym władcą Polski. Zawarto również polsko-czesko-węgierski sojusz przeciw Habsburgom.

To jeden z kamieni milowych historii Europy Środkowej. Jak zwraca uwagę autor, „po raz pierwszy konflikt w Europie Środkowej został rozwiązany pokojowo”²⁴. Prawie 650 lat później, 15 lutego 1991 roku Czechosłowacki prezydent Waclaw Havel, polski prezydent Lech Wałęsa i węgierski premier József Antall w tym samym mieście, w pobliżu ruin królewskiego pałacu podpisali deklarację wyszehradzką. To tyle wstępu do historycznego, niekwestionowanego historycznego ducha miejsca.

3. KRAJE WYSZEHRADZKIE OCZAMI AUTORA

Rozdział o Polsce rozpoczyna się od ośrodka władzy, jakim jest biuro prezesa Prawa i Sprawiedliwości Jarosława Kaczyńskiego w Alejach Jerozolimskich 125. Następnie autor przechodzi do opisu historii Polski, z naciśkiem na rozkwit Rzeczypospolitej Obojga Narodów, pisze o młodości Józefa Piłsudskiego, działaniach na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości, rozbieżnych koncepcjach i Piłsudskiego i Romana Dmowskiego, przebiegu pierwszej wojny światowej na polskich ziemiach, a następnie dość szczegółowo o polityce wewnętrznej i zagranicznej II Rzeczypospolitej. Po podsumowaniu tego okresu autor podkreśla zafascynowanie Jarosława Kaczyńskiego naczelnikiem państwa Józefem Piłsudskim.

²³ Inleiding [Wstęp], [w:] I. van de Wijdeven, *Duchy Wyszehradu...*, op. cit., s. 31.

²⁴ *Ibidem*, s. 33.

Podobne ujęcie autor zastosował w odniesieniu do rozdziału o Węgrzech. Rozpoczyna od omówienia roli, jaką tradycja Korona Świętego Cesarstwa odgrywa w konstytucji w tożsamości narodowej obywateli tego państwa, następnie daje krótki przegląd historii Węgier. Centralną postacią jest tu Miklós Horthy, jego rola w pierwszej wojnie światowej, udział w rewolucji 1917 roku i kontrrewolucji. Następnie autor omawia straty terytorialne, jakie poniosły Węgry w wyniku układu z Trianon, skutki wielkiego kryzysu gospodarczego dla Węgier oraz koncepcje ich zwalczania premiera Gyuly Gömbösa. Kolejne problemy, do których odnosi się autor, to droga Węgier do wspólnego obozu z Niemcami oraz udział tego państwa w drugiej wojnie światowej. Na koniec autor skupia się na dziedzictwie ideologicznym Horthyego i fascynacji premiera Orbána tym politykiem.

Trzeci rozdział, poświęcony Czechosłowacji, rozpoczyna się od „aksamitnego rozvodu” i podziału państwa. Podobnie i tutaj autor poświęca wiele miejsca historii Słowaków (słowackiej kwestii) od czasów Karola Wielkiego do Franciszka Józefa, opisuje karierę polityczną księdza Andreja Hlinki i znaczenie pierwszej wojny światowej dla Czechów oraz Słowaków. Oddzielna uwaga poświęcona jest powstaniu Czechosłowacji i jej sukcesowi jako państwa w okresie międzywojennym oraz niezwyklej karierze „politycznego czarodzieja” Jozefa Tiso. Kryzys ekonomiczny i aktywność Niemców w odniesieniu do obszaru Sudetów oraz konferencja w Monachium w 1938 roku rozpoczynają cykl wydarzeń prowadzących do drugiej wojny światowej. Autor pisze o powstaniu Republiki Słowackiej i o powrocie Czechosłowacji na arenę polityczną. Autor kończy swoją analizę Czechosłowacji podrozdziałem zatytułowanym *Bóle fantomowe (fantoompijn)*, w medycynie oznaczającymi bóle po utracie amputowanych członków ciała, wynikających z trwałości wcześniej wytworzonych neuronowych połączeń z odpowiednimi częściami kory mózgowej²⁵.

4. WYSZEHRAD OCZAMI DYPLOMATÓW I POLSKICH NAUKOWCÓW

Konferencja naukowa „Miejsce i rola Państw Grupy Wyszehradzkiej w Unii Europejskiej”²⁶, która odbyła się 10 maja, w dzień po święcie Unii Europejskiej, pozwala spojrzeć na zagadnienia poruszane przez autora z Niderlandów

²⁵ V.S. Ramachandran, S. Blakeslee, *Phantoms in the Brain: Human Nature and the Architecture of the Mind*, Harper Perennial, London 2005, s. 328.

²⁶ Konferencja była międzynarodowa, a jej tytuł brzmiał: *Place and Role of the Visegrad-Group in the European Union*. Organizatorami byli Uczelnia Łazarskiego, Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Warszawie, Centrum Naukowe Uczelni Łazarskiego i

oczami jej uczestników. Na początek kilka słów na temat struktury konferencji. Składała się z czterech paneli. Otwierający panel pod tytułem Grupa Wyszehradzka a Unia Europejska, prezentował głosy dyplomatów – przedstawiciela Komisji Europejskiej, ambasadorów państw V-4 w Polsce oraz reprezentanta ministerstwa spraw zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej. Jak poinformowało na swojej stronie Przedstawicielstwo Unii Europejskiej w Warszawie:

„Konferencję zainaugurował ambasador Republiki Bułgarii Emil Savov Yalnazov w imieniu Prezydencji w Radzie UE. Podkreślał, że V4 w ramach UE wspiera najistotniejsze obecnie obszary takie jak migracje, obronność, a przede wszystkim spójność regionalną oraz konwergencję. W pierwszym panelu dyskusyjnym wystąpili: ambasador Słowacji Dusan Kristofik, ambasador Węgier Orsolya Zsuzsanna Kovacs, Dyrektor Przedstawicielstwa Komisji Marek Prawda oraz Marcin Czapliński z Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP, były koordynator ds. Grupy Wyszehradzkiej”²⁷.

Pierwszy panel dotyczący aspektów współpracy między państwami Grupy Wyszehradzkiej i ich oddziaływanie na Unię Europejską odbył się z udziałem profesorów Józefa Fiszera, Agnieszki Orzelskiej-Stączek, Stanisława Kozieja i Pawła Borkowskiego. Drugi panel wiązał się z aspektami gospodarczej współpracy państw Grupy Wyszehradzkiej i europejską integracją. Uczestniczyli w nim profesor Wojciech Bienkowski i doktorzy Tomasz Napiórkowski, Justyna Bakajło oraz Piotr Stolarczyk. Ostatni panel był oddany do dyspozycji doktorantów Instytutu Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk. Poświęcony był problematyce społecznej państw Grupy Wyszehradzkiej, którą mieli ocenić doktoranci i odpowiedzieć na pytanie, czy zagraża ona jedności europejskiej czy ją wzmacnia.

Dyrektor Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Warszawie dr Marek Prawda postawił tezę, że historia relacji Unii Europejskiej z Grupą Wyszehradzką opiera się na dwóch paradygmatach. Pierwszy to historyczny, a drugi współczesny. Ten historyczny to pasmo sukcesów państw Grupy Wyszehradzkiej, które drogę do Unii Europejską budowały opierając się na Niemcach, jako swoim głównym partnerze. Sukcesy transformacji politycznej, łagodne przejście do gospodarki rynkowej budowały silną pozycję tych państw w nowej Europie. Współpraca państw Grupy Wyszehradzkiej osłabła po przystąpieniu w 2004 roku do Unii Europejskiej Czech, Polski, Słowacji i Węgier.

Paradygmat drugi, współczesny, to nowe wyzwanie dla państw V-4 wynikające z nowych zagrożeń, a właściwie ich skali. Testem dla wspólnoty europejskiej oka-

---

Instytutu Studiów Politycznych PAN, miała miejsce 10 maja 2018 r. w Uczelni Łazarzskiego przy ul. Świeradowskiej 43 w Warszawie.

²⁷ Omówienie wystąpień zob.: https://ec.europa.eu/poland/news/180511_v4_pl [dostęp: 14.05.2018].

zała się masowa imigracja na przełomie lat 2015 i 2016, która podzieliła Unię na dwa bloki różnie rozumiejące solidarność europejską. Jeden z nich opowiedział się za relokacją uchodźców według założonego wskaźnika („Stara Unia”) i drugi zaprotestował przeciwko arbitralności takiego rozwiązania, opowiadając się za pomocą uchodźcom w krajach ich pochodzenia (Grupa Wyszehradzka). Nałożyły się na to autorytarne rządy w Polsce i na Węgrzech, którym demokratyczne państwa Unii Europejskiej zarzucają również naruszenia praworządności. Biorąc pod uwagę tylko te dwa czynniki, państwa Grupy Wyszehradzkiej, według drugiego paradygmatu dyrektora Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej, zajęły pozycje defensywne, stawiając pod znakiem zapytania dotychczasową pozytywnie odbieraną przez europejską opinię publiczną rolę państw tej Grupy w UE. Postawił on pytanie, czy państwa V-4 będą w stanie zbudować koalicję w sprawie obrony dotychczasowej roli polityki spójności w kluczowym momencie przygotowywania nowej perspektywy finansowej na lata 2021–2027?

Dalsza dyskusja uczestników konferencji toczyła się wokół tych dwóch fundamentalnych pytań. Przedstawiciele dyplomatyczni Węgier, Słowacji oraz polskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych podkreślali treść agend swoich prezydencji w Grupie Wyszehradzkiej, a przed wszystkim tak zwanych formatów V4 plus. To nieformalna platforma spotkań ministrów spraw zagranicznych państw Grupy Wyszehradzkiej z innymi ugrupowaniami regionalnymi (Beneluks, Rada Nordycka), a także z państwami z regionów pozaeuropejskich (Izrael, Korea Południowa czy Australia). W tym drugim przypadku agendą były problemy bezpieczeństwa międzynarodowego.

Podkreślić należy często zapominany fakt, że Grupa Wyszehradzka nie jest formalnym ugrupowaniem regionalnym, ale zrzeszeniem czterech państw w celu pogłębiania wzajemnej współpracy i nie ma stałych struktur, w tym sekretariatu. Wyjątkiem jest Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki, mający na celu finansowe wspieranie międzynarodowych inicjatyw związanych z państwami V4.

Dyplomaci państw Grupy Wyszehradzkiej zgodnie podkreślali, że nie wchodzi w grę jej poszerzenie o inne kraje. Potrzebę współpracy z innymi państwami realizuje inne forum, tak zwana inicjatywa Trójmorza. W chorwackim Dubrowniku 25 sierpnia 2016 roku dwanaście państw Europy Środkowej na spotkaniu zatytułowanym „Wzmacnianie Europy: budowanie połączeń między Północą i Południem” powołało Inicjatywę Trójmorza oraz przyjęło wspólną deklarację o zacieśnieniu współpracy w zakresie energetyki, transportu, cyfryzacji i gospodarki²⁸. Dwunastkę tę tworzą: Litwa, Łotwa, Estonia, Polska, Czechy, Słowacja,

²⁸ <https://aboutcroatia.net/news/croatia/dubrovnik-forum-adopts-declaration-called-three-seas-initiative-34593>; <https://www.lrp.lt/en/press-centre/press-releases/the-president-wi>

Węgry, Austria, Słowenia, Chorwacja, Rumunia oraz Bułgaria. Spotkanie zostało inaugurowane przez prezydenta Polski, który powiedział, że widzi w Trójmorzu europejskiego partnera innych państw. Deklaracja Trójmorza została przyjęta w obecności przedstawicieli Chin, USA oraz Turcji. Inicjatywa Trójmorza to współpraca głównie w zakresie infrastruktury, co podkreślali mówcy, odpowiadając na obawy, czy inicjatywa ta nie stanowi konkurencji dla V4²⁹. Dyplomaci też podkreślali, że przywódcy państw Grupy Wyszehradzkiej są zgodni co do kierunku proeuropejskiego i ich społeczeństwa wyrażają dla takiego stanowiska wysokie poparcie. Grupa ta nie jest alternatywą ani też konkurencją dla UE, różnice pomiędzy nimi są naturalne i nie oznaczają kryzysu. Dowodem jest hasło „Visegrad for Europe”, które wyraża wolę budowy wspólnej Europy z wkładem państw regionu Europy Środkowej.

Uczestnicy panelu naukowego próbowali dokonać zobiektywizowanej i wyważonej oceny polityki państw Grupy Wyszehradzkiej. Panel ten dotyczył różnych aspektów współpracy pomiędzy państwami Grupy Wyszehradzkiej, ich oddziaływania na Unię Europejską oraz koncentrował się na aspektach politycznych i bezpieczeństwa. Środowisko naukowe krytycznie odnosiło się do efektywności tej współpracy, wskazując na znaczące różnice w podejściu do różnych jej aspektów. Profesor Józef Fiszer podkreślił, że cezurą we wzajemnych stosunkach jest rok 2004, kiedy to państwa V4 przystąpiły do Unii Europejskiej. Zwrócił uwagę, że zgodnie z teorią realizmu państwa mają swoje interesy i własne cele strategiczne, które ujawniły się po tej dacie. Na dodatek lata 2015–2016 przyniosły renesans nacjonalizmu, który choć wpisuje się w obraz tendencji zachodzących na świecie jako wynik lęków przed terroryzmem islamskim, ma on charakter ksenofobiczny, co nie jest zgodne z wartościami prezentowanymi przez państwa Europy Zachodniej. Profesor Agnieszka Orzelska-Stączek poddała analizie wyzwania globalne, regionalne i krajowe dla państw Grupy Wyszehradzkiej, zwracając uwagę na to, że nie powinny one kolidować z istniejącymi europejskimi strukturami na tych poziomach, nie służy to bowiem dalszej integracji państw w obrębie Unii Europejskiej. Profesor Stanisław Koziej wyróżnił trzy etapy rozwoju i współpracy państw Grupy Wyszehradzkiej w zakresie bezpieczeństwa. Lata 1991–2004 (okres akcesyjny), 2005–2014 (okres integracyjny) i 2015 r. – obecnie (okres eurosceptyczny). W pierwszych dwóch etapach można mówić

---

ll-attend-the-three-seas-initiative-forum-and-meet-with-the-president-of-poland/25977; <http://www.prezydent.pl/en/news/art,245,three-seas-initiative-countries-sign-joint-declaration.html> [dostęp: 14.05.2018].

²⁹ <http://niezalezna.pl/208856-inicjatywa-trojmorza-wyrosla-wprost-z-potrzeb-regionu-geopolityczny-projekt-tematem-kongresu-590>

o różnych formach współpracy i wspierania się, na obecnym etapie wydaje się mieć ona charakter formalny (współpraca dla współpracy). Referent omówił też próby współpracy wojskowej państw regionu (polityce obronnej)³⁰.

Profesor Paweł Borkowski zwrócił uwagę na paradoks historyczny, którego jesteśmy świadkami. Po okresie usilnych i udanych zabiegów, aby z regionu Europy Wschodniej wyodrębnić Europę Środkową, obserwujemy odwrócenie tego procesu. Obecnie państwa Grupy Wyszehradzkiej są ponownie postrzegane w opinii świata zachodniego jako Europa Wschodnia, w jednym szeregu z Ukrainą, Białorusią i Rosją.

Generalnie jednak uczestnicy panelu naukowego zgodzili się, że istnienie Grupy Wyszehradzkiej ma sens jako forum prezentowania wspólnej opinii w sprawach nas łączących, a nawet kanalizowania różnic, których skutki psychologiczne mogą być niwelowane przez wspólną dyskusję nad ich treścią.

Panel doktorancki zwrócił uwagę na niektóre szczegółowe polityki społeczne prowadzone przez państwa V4, na przykład w odniesieniu do imigrantów (Grzegorz Zbińkowski, Karol Mazur), polityki rodzinnej (monoparentalność-Katarzyna Filipowicz). W konkluzji zastanawiano się, czy Grupa Wyszehradzka może zaproponować jakieś wzorce polityki dla samej Unii Europejskiej (Andrzej Połosak).

PODSUMOWANIE

Na temat polskiego zaangażowania w prace Grupy Wyszehradzkiej można zapoznać się ze stosowną publikacją³¹. To wykaz inicjatyw i oficjalnego stanowiska Polski. Jak pisali autorzy raportu na ten temat:

„Piąte w historii polskie przewodnictwo w Grupie Wyszehradzkiej (V4) rozpoczyna się w szczególnym momencie. W ciągu minionego ćwierćwiecza państwa Grupy rozwinęły bliską współpracę opartą na wspólnych wartościach i interesach. V4 stała się znaną marką – symbolem udanej inicjatywy na rzecz realizacji wspólnych interesów oraz centralnym elementem współpracy w Europie Środkowej”³².

³⁰ Szerszą analizę tej współpracy zob.: *W regionie siła? Stan i perspektywy współpracy wojskowej wybranych państw obszaru od Morza Bałtyckiego do Morza Czarnego*, pod redakcją J. Gotkowskiej i O. Osicy, OSW, Ośrodek Studiów Wschodnich, Raport, Warszawa 2012. https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/w_regionie_sila_1.pdf [dostęp: 14.05.2018].

³¹ *Raport polskiego przewodnictwa w Grupie Wyszehradzkiej 1 lipca 2016–30 czerwca 2017*, publikacja przygotowana przez Wydział Europy Środkowej w Departamencie Polityki Europejskiej Ministerstwa Spraw Zagranicznych, MSZ, Warszawa 2017 (w polskiej i angielskiej wersji językowej).

³² *Ibidem* oraz https://msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/europa/grupa_wyszehradzka/polska_prezydencja_w_grupie_wyszehradzkiej_2016_2017/ [dostęp: 14.05.2018].

Rząd Polski wyznaczył sobie pięć priorytetów w tej prezydencji:

1. Silny głos V4 w Unii Europejskiej: koordynacja agendy europejskiej i współpraca w zakresie kluczowych wyzwań.
2. Budowanie synergii przez wzmocniony dialog: rozwijanie współpracy regionalnej opartej na synergii instytucjonalnej i funkcjonalnej.
3. Bezpieczeństwo i stabilność regionu: wzmacnianie współpracy w zakresie wspólnego bezpieczeństwa.
4. Tożsamość i wizerunek V4: budowanie jedności opartej na wspólnym dziedzictwie i wartościach, społecznym wymiarze współpracy oraz efektywnej strategii komunikacji.
5. Spójność i powiązania: wzmacnianie spójności oraz rozwijanie współpracy v4 przy ulepszaniu połączeń transportowych³³.

Za najważniejsze działania w czasie polskiej prezydencji można uznać szczyt premierów Wyszehradu z kanclerz Niemiec Angelą Merkel w lipcu 2016 roku, z premierem Ukrainy Wołodymyrem Hrojsmanem na Forum Ekonomicznym w Krynicy, z prezydentem Francji Emmanuelem Macronem na marginesie czerwcowego szczytu UE w Brukseli oraz z premierami państw Beneluksu ostatnio w Warszawie. W Budapeszcie w lipcu 2017 roku odbył się szczyt liderów państw Grupy Wyszehradzkiej, który otworzył prezydencję węgierską. Był też trudny moment. W tym czasie Komisja Europejska podjęła decyzję o wszczęciu postępowania wobec Polski, Węgier i Czech – trzech z czterech członków V4 – w związku z odmową przyjmowania uchodźców.

Publikowane w mediach informacje wykazują urzędowy optymizm i determinację. Podobne poglądy reprezentowali w czasie majowej konferencji dyplomaci z tych państw i zapewniali, że takie forum jak Grupa Wyszehradzka jest potrzebne i stanowczo odrzucali tezę, że jest to struktura konkurencyjna względem Unii Europejskiej, co *de facto* oznaczałoby Europę dwóch prędkości lub, jak postulował swego czasu Lech Wałęsa, Unię Europejską (EWG) bis³⁴.

Środowisko naukowe jest z natury rzeczy bardziej krytyczne i zwraca uwagę na różnice dzielące państwa V4, aby uzmysłowić zagrożenia, jakie płyną z rozbieżności interesów, przewijające się na przykład w stosunku poszczególnych państw do Rosji. Państwa V4 stają przed wielką próbą, jaką jest wspólna obrona dotychczasowego kształtu polityki spójności i jak najlepszy podział środków przyszłej perspektywy budżetowej.

³³ *Ibidem*.

³⁴ K. Skubiszewski, *Stosunki między Polską i NATO w latach 1989–1993 – przyczynek do historii dyplomacji w III Rzeczypospolitej*, <http://www.skubi.net/nato.html> [dostęp: 14.05.2018].

Czy problemy te dostrzega Ivo van de Wijdeven w recenzowanej książce, przygotowanej dla przeciętnego czytelnika z niderlandzkojęzycznego obszaru językowego? Stawia on tezę, że historia i wynikające z niej sentymenty o podłożu nacjonalistycznym w Europie Środkowej będą odgrywać znaczącą rolę także w najbliższej przyszłości. Słusznie zauważa, że historia zasługuje na to, aby o niej pamiętać, ale równocześnie obciąża ona w zbyt dużym stopniu współczesne działania państw tego regionu. Zastrzega jednak, że zjawisko to nie ogranicza się jedynie do Europy Środkowej.

„Przyjęcie postawy przez Europę Zachodnią wobec Europy Środkowej, jakoby gdyby istniał czysty podział między częścią tolerancyjną, wielokulturową i demokratyczną a autorytarną, rasistowską i zacofaną częścią Europy, jest nieuzasadnione. Także w innych państwach członkowskich UE partie konserwatywno-narodowe, często z chrześcijańską sygnaturą, grają na uczuciach dumy własnych narodów i ich historii. W niektórych kręgach w Zachodniej Europie także poglądy nieliberalne mają swoich zwolenników”

– pisze Ivo van de Wijdeven³⁵. Przypomina też, że w Europie Zachodniej powstają różne koalicje rządowe oparte na współpracy z partiami konserwatywno-narodowymi. Na gruncie europejskim wiele państw członkowskich UE, mając na uwadze swoich wyborców, często zaczyna kłaść nacisk na interes narodowy. Europejska współpraca stoi pod presją tych elementów, choć ma przed sobą inne wielkie wyzwania, jak na przykład Brexit, trudne stosunki z Rosją i Turcją. Także stosunki z tradycyjnym partnerem Stanami Zjednoczonymi, problem terroryzmu, niestabilność na granicach Unii i napływające w jego wyniku kolejne fale imigrantów.

Ivo van de Wijdeven uspokaja obawy swoich czytelników. Jak pisze, opinie, że państwa Grupy Wyszehradzkiej opuszczą Unię Europejską, podzielane są jedynie przez małe grupy ekstremistów w Polsce, na Węgrzech, w Czechach i na Słowacji. Zdecydowana większość obywateli tych państw jest proeuropejska, także ci, którzy głosują na PiS i Fidesz. Ich wyborcy głosują na program stanowiący mieszanekę nacjonalizmu, obietnic społeczno-ekonomicznych i awersji do korupcji. Bez względu na to, ile krytyki względem Unii Europejskiej pada z Warszawy i Budapesztu, przez głowy Kaczyńskiego i Orbana nie przechodzi nawet myśl o jakimś tam „Pexit” lub „Hexit”. Korzyści z członkostwa w UE dla państw Grupy Wyszehradzkiej są zbyt duże, aby je utracić. Dotyczy to głównie znaczenia gospodarki dla kierownictwa państwa.

„Buduje zatem Orban w dosłownym znaczeniu tego słowa swoją popularność na podstawie projektów związanych z infrastrukturą, które zostaną sfinansowane przez europejskie pieniądze”

³⁵ I. van de Wijdeven, *Duchy Wyszehradu...*, *op. cit.*, s. 270.

– pisze, nie bez ironii, autor recenzowanej książki³⁶.

Odpowiedzią na postawione przeze mnie w tytule tego tekstu pytanie niech będzie konkluzja Ivo van de Wijdevena tej mądrze wyważonej książki. Poniżej przytoczę jej fragment:

„(...) dlatego też historia Europy Środkowej międzywojnia jest pouczająca dla wszystkich Europejczyków. Duchy Wyszehradu pojawiły się nie tylko w Europie Środkowej ale także w pozostałej części Europy. W okresie międzywojennym Europa Środkowa była podzielona przez nacjonalizmy i brak tolerancji. Podział ten doprowadził region ten do upadku.

Przyszłość Europy zarówno Unii Europejskiej – łącznie z państwami Wyszehradzkiej Czwórki – zależy od odpowiedzi na pytanie, czy państwa członkowskie są w stanie swoje rozbieżne interesy przełożyć na wspólną siłę w miejsce wspólnej słabości. Niech zatem źródłem inspiracji będą nie polski marszałek Piłsudski, ani węgierski regent Miklós Horthy, czy słowacki prezydent Jozef Tiso, ale ich poprzednicy. Węgierski Henryk Andegawęński, polski król Kazimierz III i król Czech Jan Luksemburski w 1335 roku pokazali, że duchy Wyszehradu nie muszą być złymi demonami³⁷.

BIBLIOGRAFIA

- Skubiszewski K., *Stosunki między Polską i NATO w latach 1989–1993 – przyczynek do historii dyplomacji w III Rzeczypospolitej*, <http://www.skubi.net/nato.html>
- Ramachandran V. S., Blakeslee S., *Phantoms in the Brain: Human Nature and the Architecture of the Mind*, Harper Perennial, London 2005.
- Raport polskiego przewodnictwa w Grupie Wyszehradzkiej 1 lipca 2016–30 czerwca 2017*, publikacja przygotowana przez Wydział Europy Środkowej w Departamencie Polityki Europejskiej Ministerstwa Spraw Zagranicznych, MSZ, Warszawa 2017.
- W regionie siła? Stan i perspektywy współpracy wojskowej wybranych państw obszaru od Morza Bałtyckiego do Morza Czarnego*, pod redakcją J. Gotkowskiej i O. Osicy, OSW, Ośrodek Studiów Wschodnich, Raport, Warszawa 2012, także: https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/w_regionie_,sila_1.pdf
- Wijdeven I. van de, *De spoken van Visegrád, De onbekendegeschiedenis van Polen, Hongarije, Tsjechië en Slowakije*, Unieboek, Het Spectrum, Houten 2018.

³⁶ *Ibidem*, s. 268.

³⁷ *Ibidem*, s. 271.

Żelichowski R., *Belgia i Niderlandy*, [w:] *Uchodźcy w Europie. Uwarunkowania, istota, następstwa*, K.A. Wojtaszczyk, J. Szymańska (red.), Instytut Europeistyki, Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2016.

Źródła internetowe

Bron E.J., Voorvrijheid van meningsuiting, tegen de islamisering van Europa, tegen de EUSSR, tegen de mainstream, voorhetbehoud van westerse waarden en tradities en pro-Israël, <https://ejbron.wordpress.com/http://niezależna.pl/208856-inicjatywa-trojmorza-wyrosla-wprost-z-potrzeb-regionu-geopolityczny-projekt-tematem-kongresu-590>
<http://www.novini.nl/babis-relativeert-belang-visegrad-groep/>
<http://xandernieuws.punt.nl/content/2018/02/Visegrad-groep-vormt-gezamenlijke-vuist-tegen-Brusselse-immigratie-en-superstaat>
<https://aboutcroatia.net/news/croatia/dubrovnik-forum-adopts-declaration-called-three-seas-initiative-34593>; <https://www.lrp.lt/en/press-centre/press-releases/the-president-will-attend-the-three-seas-initiative-forum-and-meet-with-the-president-of-poland/25977>; <http://www.prezydent.pl/en/news/art,245,three-seas-initiative-countries-sign-joint-declaration.html>
https://ec.europa.eu/poland/news/180511_v4_pl
<https://ejbron.wordpress.com/2016/11/26/immigratie-in-europa-visegrad-groep-geeft-niet-toe-aan-de-eisen-van-brussel/>
<https://ejbron.wordpress.com/2018/01/28/visegrad-groep-wij-willen-geen-immigratielanden-worden/>
https://msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/europa/grupa_wyszehradzka/polska_prezydencja_w_grupie_wyszehradzkiej_2016_2017/
<https://www.ensie.nl/minbuza/visegrad-groep>
<https://www.montesquieu-instituut.nl/>
https://www.pdc.nl/ons_profiel
<https://www.polennieuws.nl/2017/06/visegrad-groep-benelux-leiders-debatteren-toekomst-eu-en-migratie/>
https://www.polennieuws.nl/informatie/about_us/
<https://www.polennieuws.nl/tag/visegrad-groep/>

CZWÓRKA Z WYSZEHRADU. DUCHY CZY DEMONY?

Streszczenie

Na podstawie monografii autorstwa Ivo van de Wijdevena *Duchy Wyszehradu. Nieznana historia Polski, Węgier, Czech i Słowacji* [j. nid. De spoken van Visegrád, De onbekende geschiedenis van Polen, Hongarije, Tsjechië en Slowakije], opublikowanej w Niderlandach w kwietniu 2018 roku oraz materiałów z międzynarodowej konferencji „Miejsce i rola Państw Grupy Wyszehradzkiej w Unii Europejskiej” w Uczelni Łazarskiego, autor podjął próbę spojrzenia na tę tematykę oczami zagranicznego czytelnika oraz dyplomatów państw Grupy Wyszehradzkiej, uczestników tej konferencji. Dyplomaci wykazywali urzędowy optymizm i determinację oraz zapewniali, że takie forum jak Grupa Wyszehradzka jest potrzebne i stanowczo odrzucali tezę, że jest to struktura konkurencyjna względem Unii Europejskiej. Środowisko naukowe, z natury bardziej krytyczne, zwracało uwagę na różnice dzielące państwa V4, aby uzmysłwić zagrożenia, jakie płyną z rozbieżności interesów, przewijające się na przykład w stosunku poszczególnych państw do Rosji. Wszyscy byli zgodni, że państwa V4 stają przed wielką próbą, jaką jest wspólna obrona dotychczasowego kształtu polityki spójności i jak najlepszy podział środków przyszłej perspektywy budżetowej.

Autor pierwszej w języku niderlandzkim monografii poświęconej państwom grupy V4 w jej wnioskach końcowych wyraził opinię, że przyszłość Europy zarówno Unii Europejskiej – łącznie z państwami Wyszehradzkiej Czwórki – zależy od odpowiedzi na pytanie, czy państwa członkowskie są w stanie swoje rozbieżne interesy przełożyć na wspólną siłę w miejsce wspólnej słabości.

Słowa kluczowe: Grupa Wyszehradzka, Unia Europejska, Niderlandy, Polska, konferencja

THE VISEGRÁD FOUR. GHOSTS OR DEMONS?

Summary

Based on the monograph by Ivo van de Wijdeven, *Visegrád's ghosts: Unknown history of Poland, Hungary, the Czech Republic and Slovakia* [j. nid. De spoken van Visegrád, De onbekende geschiedenis van Polen, Hongarije, Tsjechië en Slowakije], published in the Netherlands in April 2018 and the

materials from the international conference “Place and role of the Visegrád Group states in the European Union” at Lazarski University, the author attempts to look at the issues from the point of view of a foreign reader and the Visegrád Group states’ diplomats, the conference participants. The diplomats demonstrated official optimism and determination, and they urged that a forum like the Visegrád Group is necessary, and they decidedly refuted a hypothesis that it is a competitive structure with the European Union. The scientists, more critical in nature, drew attention to the differences between the V4 states in order to illustrate the threats resulting from interest clashes, e.g. particular states’ attitudes to Russia. Everybody agreed that the V4 states face a great test, i.e. joint protection of the shape of the coherence policy and the best possible distribution of resources in the future budget.

The author of the first monograph devoted to the V4 states written in Dutch, in its conclusions, presents the opinion that the future of Europe, both the European Union and the Visegrád Four, depends on the answer to the question whether the Member States are able to translate their different interests into their common strength instead of common weakness.

Key words: Visegrád Group, European Union, the Netherlands, Poland, conference

ЧЕТВЕРКА ИЗ ВЫШЕГРАДА. ДУХИ ИЛИ ДЕМОНЫ?

Резюме

Опираясь на монографию Иво ван де Вейдевена «Духи Вышеграда. Неизвестная история Польши, Венгрии, Чехии и Словакии» [j. nld. De spoken van Visegrád, De onbekende geschiedenis van Polen, Hongarije, Tsjechië en Slowakije], опубликованную в Нидерландах в апреле 2018 года, а также материалы международной конференции «Место и роль государств Вышеградской группы в Европейском Союзе» в Университете Лазарского, автор предпринял попытку рассмотрения этого вопроса с точки зрения как иностранного читателя, так и дипломатов – представителей государств Вышеградской группы, участников упомянутой конференции. Дипломаты проявляли официальный оптимизм и решительность и заверяли о необходимости существования такого института, как Вишеградская группа, при этом решительно отвергали тезис о том, что она является по отношению к Европейскому Союзу конкурентным образованием. Представители науч-

ного сообщества, по своей природе более критического, указывали на различия, разобщающие государства В4, чтобы дать представление об угрозах, возникающих в результате расхождения интересов, например, связанных с отношением отдельных государств к России. Все сошлись во мнении, что государства В4 оказались перед лицом серьезных задач, какими является совместная защита нынешней формы политики сплочения и как можно более лучшее распределение средств с будущей бюджетной перспективой.

Автор первой монографии, посвященной государствам группы В4, которая была написана на нидерландском языке, в ее заключительных положениях представил свое мнение, что, как будущее Европы, так и Европейского Союза – наряду с государствами Вышеградской четверки, – зависит от того, каким образом будет дан ответ на вопрос, в состоянии ли государства-члены переложить свои несовпадающие интересы на эффект совместной мощи вместо совместной слабости.

Ключевые слова: Вышеградская группа, Европейский Союз, Нидерланды, Польша, конференция

Cytuj jako:

Żelichowski R., *Czwórka z Wyszehradu. Duchy czy demony?*, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna” 2018 nr 2(61), s. 297–315. DOI: 10.26399/meip.2(61).2018.27/r.zelichowski

Cite as:

Żelichowski, R. (2018) ‘Czwórka z Wyszehradu. Duchy czy demony?’ [‘The Visegrád Four: ghosts or demons?’]. *Myśl Ekonomiczna i Polityczna* 2(61), 297–315. DOI:10.26399/meip.2(61).2018.27/r.zelichowski